

Vägen till allsidighetens samhälle

Större delen av detta nummer av Svensk Tidskrift ägnas förslaget till nytt partiprogram för Moderaterna. Det är mindre än tio år sedan Moderaternas nuvarande program skrevs, likväl är det tid för ett nytt. Men så har det heller inte varit vilket decennium som helst.

Kommunismen visade sig vara precis så rutten och fallfärdig som högern alltid har sagt och rasade samman på några år. Den i moderaternas program förutspådda krisen för det socialdemokratiska modellbygget har infriats med förödande kraft. Samtidigt har tidsandan och politiska framgångar gjort att (m) kunnat bocka av många av sina programkrav. En svensk ansökan om medlemskap har lämnats in – 30 år efter det att Gunnar Heckscher först krävde det i denna tidskrift. Etermonopolet har fallit, skolpengen är införd och skulle det nuvarande moderata partiprogrammets krav på marginalskattesänkningar genomföras, skulle det innebära en skattehöjning.

De snabba förändringarna av verkligheten har mer eller mindre skakat grunden för alla ideologier. Vänstern är intellektuellt stendöd och de svenska restkommunisternas nya reklambyrå har i sina senaste annonser inte lyckats få till några bättre argument för medlemskap än att vänstern skulle vara ett hyggligt, rekordligt parti för hyggligt, rekordligt folk.

Socialdemokratin som ägnat en stor del av seklet åt att söka definiera sin mission som en "tredje väg" tappade också fotfästet när plötsligt den ena vägen inte längre fanns. Högern och de svenska moderaterna har drabbats av en

slags själslig tomhet, ungefär som studenten som just tenterat efter att ha läst dygnet om i veckor. Vi fick rätt, vad i hela friden gör vi nu då?

Moderaternas svar blir att fördjupa idéerna och budskapet. Ett mönster kan nu skönjas i partiets efterkrigshistoria. Under 1960- och 70-talen formades *motståndets idéer*. Moderaternas roll blev att formulera kritiken och motståndet mot allt från rivningsraseri och bostadspolitik till det ökade skattetrycket, kollektiviseringen och välfärdsstatens subventions- och regleringssystem.

Även om de politiska framgångarna dröjde, växte övertygelsen bland moderater om att de nog en dag skulle få rätt. Under 80-talet formulerade partiet inte bara ett motstånd utan också ett alternativ. *Frigörelsens idéer* handlade om en strategi för liberalisering, skattesänkning och frihetsreformer, som från att väcka unisona protester, nu har nästan blivit allmångods, om än i ord mer än handling.

När nu såväl motståndets som alternativets riktighet vunnit uppslutning i snart sagt alla partier, blir uppgiften att försöka formulera vad som krävs för att göra det befriade samhället också till det goda. *Allsidighetens idéer* handlar till stor del om hur starka nätverk, det civila samhället och värden som personligt ansvar och mänskligt engagemang kan fås att frodas.

Samtidigt är det lätt att erkänna att Håkan Holmberg och Anne-Marie Lindgren har en poäng när de i sina bidrag till detta nummer talar om målkonflikter. Hur beskriver en politisk rörelse det goda samhället, när man är övertygad om att politiken knappast kan ska-

pa det? Hur kan förändring och förankring ingå en harmonisk samlevnad? Det är naturligtvis så att spänningen — i ordets båda meningar — i de moderata idéerna ligger i förhållandet mellan frigörelse och starka band.

Det råder dock knappast några tvivel om att den fåra moderaterna väljer att plöja i är den rätta. Den starka välfärdsstaten, som i huvudsak, om än långt ifrån endast, var ett socialdemokratiskt idébygge, är bankrutt. I ekonomisk mening helt uppenbart, eftersom de flesta systemen likt kedjebrev byggt på att det kommer en rikare och generösare generation efter oss för att plocka upp räkningarna. Men även i den meningen att den förstörde så mycket gott och viktigt. Den socialiserade människors egna initiativ och ansvar och slog sönder informella nätverk, så att det till sist alltid blev myndigheternas ansvar om grannen far illa. Den sågade omsorgsfullt av den gren den satt på, en framgångsrik och modern exportindustri. Den gjorde arbete, sparande och produktion dyrt och olönsamt i jämförelse med ledighet, lån och transaktioner. Och den lyckades inte ens med det som var dess grundläggande idé, fördelningspolitiken, utan blev framförallt ett system för att låta de fattigaste och några av de rikaste subventionera en röststark, urban medelklass.

Men även om moderaterna valt rätt spår för idéutveckling, finns det skäl för två påpekanden till den fortsatta diskussionen.

För det första, även om moderaterna nu fördjupar sitt budskap får det inte bli en förskjutning. Det ligger möjligen i pro-

gramarbetets natur att det skall ha ett perspektiv som ligger bortom det dagsaktuella. Det är därför inte så konstigt att moderaterna nu ägnar stort tankearbete om hur starka familjer och levande nätverk skall kunna växa fram, men det får inte dölja det faktum att det är frigörelsen och liberaliseringen av Sverige som fortfarande är det första målet att nå. Och även om viktiga insatser har gjorts i att förändra Sverige i liberal riktning, rinner tiden i väg.

För det andra, även den introduktion av mer kristdemokratiskt och katolskt inspirerat tankegods som nu pågår måste ske i medvetande om tillståndet i Sverige. Det civila samhällets nätverk tar lång tid att bygga upp, men är lätta att riva ned. Sverige har ingen stark "motkultur" i form av religiositet. Familjebanden är, jämfört med katolska länder, få och svaga. En majoritet av äktenskapen upplöses och någon levande tradition av att ta hand om anhöriga eller bygga upp eget ekonomiskt skyddsnet finns inte. Man kan möjligen beklaga allt detta, men så är det.

Den stora frågan vi kommer att ställas inför är hur det civila samhället och de ansvars-kännande nätverken byggs upp när de inte finns. Det är den svenska modellens motsvarighet till det forna Östeuropas diskussion om hur man genom politiska beslut egentligen inför en fri ekonomi — när politik snarare utvecklats som konsten att avskaffa och reducera den fria ekonomin.

Moderaterna har under de senaste decennierna blivit om inte det ledande idébärande partiet i Sverige, så väl det idéskapande. Det kan behövas, för det finns viktiga frågor att gräva vidare i.